

Вакуленко Володимир Миколайович,
кандидат наук з державного управління,
доцент, завідувач кафедри регіонального
управління, місцевого самоврядування та
управління містом, Національна академія
державного управління при Президентові
України, Україна, 03057, м. Київ, вул. Еже-
на Потье, 20, тел.: (050) 352 44 94, e-mail:
vrvakulenko@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7097-6944

Вакуленко Владимир Николаевич,
кандидат наук по государственному
управлению, доцент, заведующий кафе-
дрой регионального управления, местного
самоуправления и управления городом,
Национальная академия государствен-
ного управления при Президенте Укра-
ины, Украина, 03057, г. Киев, ул. Эжена
Потье, 20, тел.: (050) 352 44 94, e-mail:
vrvakulenko@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7097-6944

Vakulenko Volodymyr Mykolaiovych,

Candidate of Sciences of Public Administration, Associate Professor, Head of the Depart-
ment of Regional Administration, Local Self-Government and Urban Management of
the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Ukraine,
03057, 20, Eugene Pottier Str., Kyiv, tel.: (050) 352 44 94, e-mail: vrvakulenko@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7097-6944



“ЗЕЛЕНА” ЕКОНОМІКА У МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Анотація. Обґрунтовано функціональну роль “зеленої” економіки на сучасному етапі регіонального розвитку як механізму, що спроможний забезпечити реалізацію переходу до моделі сталого еколого-економічного розвитку територій шляхом збалансування різних динамік ряду середовищ регіону. Встановлено, що істотними рисами “зеленої” економіки, які спроможні забезпечити виконання нею вказаної функції механізму державного управління сталим розвитком регіону, є: ефективне використання природних ресурсів, збереження та збільшення природного капіталу, зменшення

забруднення, низькі вуглецеві викиди, запобігання втратам екосистемних послуг і біорізноманіття, зростання доходів і зайнятості. Уточнено, що “зелена” економіка передбачає підвищення цінності природних благ і послуг, енергоефективність, орієнтацію на соціальні потреби населення. Нова модель регіональної економіки надаватиме великі можливості для раціонального споживання енергетичних, земельних, лісових, водних ресурсів, при цьому буде покращуватись добробут і якість життя населення. Доведено, що суб’єктами ініціювання та здійснення переходу від техногенного економічного розвитку до нового “зеленого” курсу мають виступати регіони, оскільки володіють певною самостійністю і ініціативністю в забезпеченні регіональної еколого-економічної політики. Для успішного просування концепції “зеленої” економіки в Україні необхідний пошук інструментів переходу до неї в межах конкретного регіону. Формування нового шляху розвитку України можливе лише за участі всіх регіонів держави, шляхом консолідації їх зусиль. Одним із шляхів реалізації моделі консолідованого “зеленого” територіального розвитку вбачається активізація процесів співробітництва, витлумаченого значно ширше, ніж співробітництво територіальних громад, — суб’єктами його мають виступати більш потужні утворення, які сьогодні існують у формі адміністративних районів.

Ключові слова: державна регіональна політика, механізм державного управління, сталий розвиток, “зелена” економіка.

“ЗЕЛЕНАЯ” ЭКОНОМИКА В МЕХАНИЗМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ РАЗВИТИЕМ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Аннотация. Обосновано функциональную роль “зеленой” экономики на современном этапе регионального развития как механизма, который способен обеспечить реализацию перехода к модели устойчивого эколого-экономического развития территорий путем сбалансирования различных динамик ряда сред региона. Установлено, что существенными чертами “зеленой” экономики, которые способны обеспечить выполнение ею указанной функции механизма государственного управления устойчивым развитием региона, являются: эффективное использование природных ресурсов, сохранение и увеличение природного капитала, уменьшение загрязнения, низкие углеродные выбросы, предотвращения потери экосистемных услуг и биоразнообразия, рост доходов и занятости. Уточнено, что “зеленая” экономика предполагает повышение ценности природных благ и услуг, энергоэффективность, ориентацию на социальные нужды населения. Новая модель региональной экономики будет предоставлять большие возможности для рационального потребления энергетических, земельных, лесных, водных ресурсов, при этом будет повышаться благосостояние и качество жизни населения. Доказано, что субъектами инициирования и осуществления перехода от техногенного экономического развития к новому “зеленому” курсу должны выступать регионы, так как обладают определенной самостоятельностью

и инициативностью в обеспечении региональной эколого-экономической политики. Для успешного продвижения концепции “зеленой” экономики в Украине необходим поиск инструментов перехода к ней в пределах конкретного региона. Формирование нового пути развития Украины возможно только при участии всех регионов страны путем консолидации их усилий. Одним из путей реализации модели консолидированного “зеленого” территориального развития является активизация процессов сотрудничества, понимаемого значительно шире, чем сотрудничество территориальных общин, — субъектами его должны выступать более мощные образования, которые сегодня существуют в форме административных районов.

Ключевые слова: государственная региональная политика, механизм государственного управления, устойчивое развитие, “зеленая” экономика.

“GREEN” ECONOMY IN THE PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE

Abstract. The research substantiate the functional role of the “green” economy at the present stage of regional development as a mechanism capable of ensuring the implementation of the transition to a sustainable ecological and economic development of territories by balancing the various dynamics of a number of regional environments; It is established that the essential feature soft he “green” economy that are capable of ensuring that the specified function of the mechanism of state governance for the sustainable development of the region are fulfilled are the following: efficient use of natural resources, conservation and increase of natural capital, reduction of pollution, low carbon missions, prevention of loss of ecosystem services and Biodiversity, income growth hand employment. It is specified that the “green” economy involves increasing the value of natural goods and services, energy efficiency, and orientation towards social needs of the population. A new model of the regional economy will provide great opportunities for rational consumption of energy, land, fore stand water resources, while welfare and quality of life of the population will increase. It is proved that the regions should act as initiators of the transition from technological development to a new “green” course, as they have a certain autonomy and initiative in ensuring regional ecological and economic policy. In order to successfully promote the concept of a “green” economy in Ukraine, it is necessary to look for instruments for the transition to it with in a specific region. Formation of a new way of development of Ukraine is possible only with the participation of all regions of the state, by consolidating their efforts. One of the ways of realizing the model of consolidated “green” territorial development is the intensification of cooperation processes, interpreted much wider than the cooperation of territorial communities — its actors should be more powerful formations, which today exist in the form of administrative districts.

Keywords: state regional policy, public administration mechanism, sustainable development, “green” economy.

Постановка проблеми. У Державній стратегії регіонального розвитку зазначається: “На сьогодні розвиток України та її регіонів здійснюється під впливом геополітичних та внутрішніх викликів зростання відкритості економіки, що вимагає змін у підходах до стратегічного розвитку регіонів України та визначення цілей державної політики регіонального розвитку на перспективу” [1]. Водночас потужні процеси євроінтеграції, що тривають в Україні, спонукають до врахування при реалізації державної регіональної політики того факту, що на державному і міждержавному рівнях активізувалися зусилля з розроблення нової моделі економічного розвитку. Значна увага, особливо з боку зарубіжних фахівців, приділяється розробці оновленої концепції екологічно безпечного і соціально справедливого економічного зростання за допомогою поетапного формування на базі структурних реформ нового типу економіки [2].

Варто наголосити, що в Україні не реалізовані можливості “зеленої” економіки на регіональному рівні (йдеться про концентрацію ресурсів, використання природного потенціалу тощо), практично відсутні науково обґрунтовані підходи за цим напрямом, за винятком окремих праць. Зважаючи на значущість такого явища, як “зелена” економіка для процесів забезпечення сталого регіонального розвитку, вважаємо за доцільне дослідити його специфіку та потенціал з точки зору науки публічне управління та адміністрування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика “зеленої економіки” частково висвітлена

у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, головним чином економістів та екологів. Слід вказати на фундаментальні праці О. В. Балуєвої [3], Б. В. Буркинського та Т. П. Галушкіної [4], В. Г. Потапенка [5] та інших вчених. Ними напрацьовано потужний пласт матеріалів, присвячених специфічним аспектам “зеленої” економіки – національній безпеці, “зеленому” бізнесу тощо. Водночас питання сутнісних властивостей “зеленої” економіки в контексті процесів сталого еколого-економічного розвитку регіонів ще не виступали предметом спеціальних досліджень.

Метою статті є обґрунтування сутнісних характеристик “зеленої” економіки в механізмі державного управління сталим розвитком регіонів України.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо можливий вплив “зеленої” економіки на досягнення сталого еколого-економічного розвитку регіонів. Зауважимо, що у Державній стратегії регіонального розвитку до основних принципів державної регіональної політики віднесено “ощадне та ефективне використання енергетичних, матеріальних, природних та інших ресурсів для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь”, що прямо свідчить про побудову державної регіональної політики з урахуванням принципу сталого розвитку. Водночас у тому самому документі йдеться про “зростання технологічних та екологічних ризиків, підвищення рівня енергомісткості та матеріаломісткості виробництва” [1]. Таким чином, постає наукове і практичне завдання пошуку інструментів

переходу управління регіональним розвитком до безпосередньої реалізації принципів сталого розвитку. Таким чинником, що уможливить впровадження сталого розвитку, є, на нашу думку, “зелена” економіка.

На поточний момент загально-визнаного формулювання “зеленої” економіки не вироблено ні вітчизняними, ні зарубіжними фахівцями з публічного управління. Одним із перших фундаментальних досліджень, у центрі уваги якого знаходилися проблеми “зеленої” економіки, стала праця відомих англійських економістів Д. Пірса, А. Марканд, Е. Барб’єрі “Проект зеленої економіки” [6]. Поняття “зелене” зростання з 2008 р. починає залучатися до концептуальних документів і термінології міжнародних організацій як ключовий термін для подальшого розвитку людства і окремих країн. У міжнародних документах починають широко використовуватися терміни “зелена” економіка, “зелена” промисловість, “зелені” ринки, “зелена” зайнятість та інші терміни з прикметником “зелений”. Популярною в наукових і практичних колах стає тематика, пов’язана з “зеленими” інноваціями, під якими маються на увазі нові технології з мінімальним впливом на навколишнє середовище [7].

У трактуванні “зеленого” зростання С. Н. Бобильов виокремлює два підходи:

- у межах широкого підходу розглядається необхідність екологізації фактично всієї економіки і всього соціально-економічного розвитку;
- при вузькому підході мається на увазі розвиток тільки тих галузей і видів діяльності, які безпосередньо

пов’язані з екологізацією економіки, розвитком “зелених” ринків на глобальному та національному рівнях [8].

На нашу думку, заслуговує на увагу підхід, за яким варто виокремлювати і третій підхід, крім національного і галузевого, — регіональний. Адже відомо, що регіони характеризуються відносною замкненістю низки підсистем (наприклад, у ДСРР вказується на необхідність “забезпечення сталого розвитку систем водопостачання та водовідведення” [1]). Крім того, у процесах децентралізації на рівні регіону передбачено здійснення ключових специфічних функцій із життєзабезпечення. Тому в подальшому будемо виходити з необхідності запровадження “зеленої” економіки насамперед з точки зору регіональної політики.

Проблематика “зеленої економіки” розглядається в українській науці, головним чином, у межах економіки, географії, екології. Значущими є праці О. В. Балуєвої, якою запропоновано науково-методичні підходи до формування організаційно-правового підґрунтя “зеленого будівництва”, розроблено концептуальну національну модель розвитку “зеленої економіки” [3]. З точки зору Б. В. Буркинського та Т. П. Галушкіної, розвиток “зеленої” (еколого-орієнтованої) економіки є сучасною парадигмою трансформаційних зрушень в Україні [4]. С. І. Дорогунцов розглядає проблеми охорони навколишнього природного середовища за умов глобалізаційних викликів, користуючись імперативом “зеленої” економіки [9]. В. Г. Потапенко розробив теоретико-методологічні, нау-

ково-методичні та практичні засади, сформував концепцію трансформації системи природокористування України на засадах “зеленої” економіки як нового етапу розвитку еколого-економічних відносин і просторово-секторальної парадигми, основним елементом якої є механізм реалізації принципів сталого розвитку, що забезпечує узгодження критеріїв економічної ефективності, соціальної стабільності та екологічної безпеки. Він удосконалив сутнісну складову поняття “зелена економіка”, яку запропоновано трактувати як економіку, що ґрунтується на критеріях сталого розвитку, який здійснюється шляхом екологічної трансформації (“greening”) галузей виробництва та формування нових “зелених” галузей господарства на підставі прогнозу формування шостої інноваційної хвилі “зелених” технологій у контексті еволюції економічних укладів [5]. А. В. Яцков розробив організаційно-економічний сценарій забезпечення загальносистемної екологізації регіонального розвитку з дотриманням принципів ринкового регулювання та саморегулювання регіональних господарських систем [10].

Вважається, що теорія “зеленої” економіки базується на трьох постулатах: неможливо нескінченно розширювати сферу впливу в обмеженому просторі; не можна вимагати задоволення нескінченно зростаючих потреб в умовах обмеженості ресурсів; усе на поверхні Землі є взаємопов’язаним [11].

Концепція “зеленої” економіки передбачає вирішення різних криз: фінансово-економічної, продовольчої, кліматичної, паливної, водної, а та-

кож кризи біологічного різноманіття. Стратегія переходу Європейського співтовариства до “зеленої” економіки до 2050 р. вказує на те, що така економіка повинна ототожнюватися із системою, що об’єднує екосистеми (природний капітал), економіку (фізичний капітал) і суспільство. В останні десятиліття економічне зростання досягалося передусім за рахунок витрачання природних ресурсів. Людство не давало запасам відновлюватися, але дозволяло екосистемам деградувати і зникати [12; 6].

Відсутність інтересу до “зеленої” економіки у широкого кола дослідників і, відповідно, невизначеність її у стратегічних документах державної регіональної політики можуть призвести до затягування виходу на траєкторію сталого екологічно безпечного і соціально відповідального довгострокового розвитку з відповідним зниженням рівня добробуту нинішніх і майбутніх поколінь, і посилення деградації навколишнього середовища регіонів.

Формування “зеленої” економіки передбачає наступні дії, які можливо реалізувати у межах державної регіональної політики:

- вдосконалення структури податків і платежів, які враховують негативні екологічні екстернальні ефекти через забруднення навколишнього середовища, неефективного використання обмежених природних ресурсів регіону тощо;
- поліпшення функціонування регіональних продуктивних ринків як необхідна умова ефективної роботи цінних сигналів з метою скорочення негативних екстерналій і для сти-

мулювання інновацій, у т. ч. шляхом створення міжрегіональних кластерів;

- застосування регулюючих інструментів, стандартів та інших заходів для нейтралізації інформаційних провалів, провалів вимірювання і поведінкових помилок як доповнення до цінових сигналів;

- розроблення сукупності рамкових умов для формування “зеленої” інфраструктури регіонів, що особливо актуально для мережевих інфраструктурних секторів;

- облік ролі технологічного прогресу в підтримці “зеленого” зростання і сталого розвитку регіонів;

- реалізація регіональної соціальної політики для отримання синергетичних ефектів і мінімізації можливих суперечностей між соціальними, економічними та екологічними цілями, включно з переглядом політики у галузі ринку праці в напрямі переходу до більш “зеленої” структури регіональної економіки.

Основоположним концептуальним документом у галузі “зеленої” економіки є публікація ЮНЕП “Назустріч “зеленій” економіці: шляхи до сталого розвитку та викорінення бідності” [2]. Основними положеннями і висновками доповіді, які важливо враховувати при формуванні механізму державного управління сталим розвитком регіону, є:

1. Визнання цінності природного капіталу як джерела добробуту суспільства. Природні активи є важливими складовими природного капіталу на рівні екосистеми, у т. ч. — регіональної.

2. Необхідність інвестування в природний капітал. Приплив інвес-

тицій в природні активи сприятиме підвищенню рівня і якості життя людей. Для дослідження глобальних ефектів переходу світової економіки на “зелені” рейки було проведено моделювання з метою аналізу впливу на макроекономіку щорічного інвестування 2 % валового світового продукту в найближчі десятиліття на цілі “озеленення” економіки і нормального розвитку. З огляду на значний потенціал зниження затрат і важливість питань зі зміни клімату, в світовій політиці було вирішено, що близько половини інвестицій в “зелені” технології повинні спрямовуватися на підвищення енергоефективності, зокрема комунального господарства, транспорту і промисловості, а також на розвиток альтернативних джерел енергії. Решту інвестицій доцільно застосовувати для поліпшення утилізації промислових і побутових відходів, інфраструктури громадського транспорту тощо. Варто вказати на виникнення відповідних тенденцій у ряді регіонів України.

3. Скорочення нерівності і подолання бідності. Ключова особливість “зеленої” економіки полягає у створенні рівних можливостей для економічного розвитку і зниження бідності, що досі не ліквідовані, не руйнуючи при цьому природні активи як регіонів, так і країни загалом.

4. Створення робочих місць і забезпечення соціальної справедливості. Перехід до “зеленої” економіки створить не менше робочих місць, ніж “коричнева” економіка. Цей висновок є вельми актуальним для окремих регіонів України, особливо з урахуванням тенденцій внутрішнього переміщення населення.

5. Застосування поновлюваних джерел енергії і технологій зі зниженим рівнем викидів вуглецю. Енергетичний сектор дає 2/3 викидів парникових газів. Діюча енергетична система ґрунтується на викопному паливі і призводить до зміни клімату. “Озеленення” енергетичного сектору вимагає переходу від інвестицій у вуглецевомісткі джерела енергії до інвестицій в чисту енергетику, а також підвищення ефективності використання енергії. Слід наголосити на наявності низки державних програм, що сприяють розвитку “зеленої” енергетики в регіонах України.

6. Ефективне використання ресурсів та енергії. Головним завданням, коли суспільство починає жити в умовах обмеженості ресурсів і викидів вуглецю, є повне усунення залежності економічного зростання від споживання матеріалів і енергоресурсів. Для України ця проблема підсилюється зовнішньою агресією та необхідністю захисту суверенітету.

Концепція “зеленого” зростання підкреслює важливість інтеграції екологічної і економічної регіональної політик для того, щоб виявити нові потенційні джерела економічного зростання, не створюючи при цьому “нестійкі” навантаження на кількість і якість природних багатств. Перехід до “зеленої” економіки вимагає застосування широкого діапазону заходів, включаючи економічні інструменти (податки, субсидії, схеми торгівлі викидами), заходи державного регулювання (встановлення стандартів), а також заходи неекономічного характеру (добровільні ініціативи, надання інформації), які мають сукупно бути

відображені у документах державної регіональної політики.

Основними принципами “зеленої” економіки, що мають бути реалізовані у процесах управління регіональним розвитком в умовах реалізації механізму державного управління сталим розвитком регіону, є:

- рівність і справедливість як у межах одного покоління, так і між поколіннями;
- відповідність принципам сталого регіонального розвитку;
- застосування принципу обережності щодо потенційних впливів на суспільство і навколишнє середовище регіону;
- адекватний облік природного та соціального регіонального капіталу;
- стійке і ефективне використання регіональних ресурсів, споживання і виробництва;
- внесок у досягнення існуючих макроекономічних цілей за рахунок створення “зелених” робочих місць, викорінення бідності, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення зростання в галузях регіональної економіки.

Проблема охорони довкілля займає важливе місце в забезпеченні економічної стійкості держави. В наш час для забезпечення національної екологічної безпеки необхідна активна розробка і впровадження у регіонах ресурсозберігаючих технологій.

У матеріалах Європейської економічної комісії ООН і Декларації про маловідходні і безвідходні технології і використання відходів (Declaration on Low- and Non-waste Technology and Reutilization and Recycling of Wastes), прийнятої у Женеві (Швей-

царія) у 1979 р., такі технології визначаються як практичне застосування знань, методів і засобів для того, щоб у межах потреб людини забезпечити найбільш раціональне використання природних ресурсів і захистити навколишнє середовище. Отже, застосування маловідходних технологій сприяє розв'язанню задачі формування не тільки ефективного і раціонального використання природної сировини і продуктів її переробки, а й вирішення проблем охорони довкілля від різного роду забруднень і відходів. Основними напрямками розвитку безвідходних технологій, які мають бути здійснені у процесах реалізації державної регіональної політики, є:

1. Створення безстічних технологічних систем різного призначення, що ґрунтуються на існуючих і перспективних методах очищення і повторного послідовного використання нормативно очищених стоків.

2. Розроблення і впровадження регіональних систем переробки промислових відходів і твердих побутових відходів як джерел вторинних матеріальних ресурсів.

3. Розроблення технологічних процесів отримання традиційних для конкретного регіону видів продукції принципово новими методами, при яких досягається максимально можливий перенос речовини і енергії на готовий продукт.

4. Розроблення і створення територіально-промислових комплексів з якомога повнішою замкнутою структурою матеріальних потоків і відходів виробництва всередині них.

Значущість ресурсоефективності є наслідком наведеного принципу

сталого та ефективного використання ресурсів, споживання і виробництва. Європейське агентство з навколишнього середовища (ЄАНС, ЕЕА, European Environment Agency) у 2011 р. підготувало доповідь "Оцінювання оцінок навколишнього середовища Європи" (Europe's environment – An Assessment of Assessments) [13], пріоритетною темою якого є "зелена" економіка. У доповіді зазначено, що перехід до "зеленої" економіки залежить від рішення двох однаково важливих завдань:

- підтримання структури та функцій екосистем (здатність екосистем до самовідновлення);

- вироблення підходів, що дають можливість скоротити використання ресурсів при виробництві та споживанні, а також знизити відповідний вплив на навколишнє середовище (ресурсоефективність).

У більш конкретному сенсі ресурсоефективність передбачає забезпечення бажаного підвищення рівня виробництва з меншими затратами людських, природних і фінансових ресурсів. Формування "зеленої" регіональної економіки передбачає модернізацію виробничо-технологічного апарату в галузях сучасної економіки регіону та застосування підходів інноваційного менеджменту, що є істотним стимулом розгортання в різних секторах інноваційних процесів регіонального розвитку.

В останні роки значного поширення набув термін "низьковуглецева" економіка (lowcarbon economy). У світі цей напрям за останні кілька років отримав бурхливий розвиток. Так, у 2014 р. частка відновлювальних джерел енергії у світовому ви-

робництві електроенергії досягла 9 %. Серед окремих країн слід відзначити Німеччину, яка за кілька років досягла частки 28 % [14]. Показник взаємовпливу, що прагне до нульового зниження темпів і обсягів обміну ресурсами та енергією між системами, є свідченням реалізації прагнення системи до рівноваги. Цей принцип теорії систем повною мірою може бути прикладений до регіональних систем та взаємодій між ними. Так, необхідність у великих обсягах нафти і газу істотно знизиться. Б. М. Порфир'єв у своїх наукових дослідженнях обґрунтовує взаємозв'язок між "зеленим" ростом економіки та розвитком альтернативної енергетики [15]. Існує потреба в розробленні стимулюючих заходів для активізації становлення відновлювальної енергетики в регіонах України.

Слід наголосити, що для процесів управління регіональним розвитком концепція "зеленої" економіки не замінює собою концепцію сталого розвитку. Досягнення стійкості практично повністю залежить від утворення "правильної економіки" [2]. На думку А. А. Ігнат'євої, "зелена" економіка є практичним підходом для досягнення стійкого розвитку [16].

На міжнародному рівні, під час обговорення стратегій економічного розвитку, загострюється увага на припустимому ступені втручання держави в економіку. Більшість фахівців і організацій, пов'язаних із темою "зеленої" економіки, наголошує на тому, що роль держави є ключовою при усуненні дисбалансу, викликаного вільним ринком і попереднім досвідом регулювання економіки. Держава повинна створити всі умови і

можливості для бізнесу і суспільства з метою переходу до "озеленення" регіональної економіки.

Головними завданнями державної регіональної політики у цьому аспекті, який має реалізовуватись через відповідний механізм державного управління сталим розвитком, повинні стати:

- модифікація систем національних рахунків для інтеграції екологічних, соціальних і економічних показників в оцінюванні прогресу кожного регіону та здійсненні порівняльного аналізу їх динамік;

- реформування податкової політики за рахунок зміни податкового режиму, скасування "брудних" субсидій, реалізації "зеленої" політики державних закупівель та прямої підтримки "зелених" секторів у кожному регіоні;

- розвиток регіональної інфраструктури, включаючи громадський транспорт;

- розроблення стратегій на довгострокову перспективу і територіального планування за допомогою адекватних і доречних моделей розвитку.

Зростання доходів і зайнятості в "зеленій" економіці забезпечується за рахунок державних і приватних інвестицій, що спрямовуються на підвищення енергоефективності, скорочення негативних наслідків господарської діяльності і збільшення видової різноманітності і продуктивності біосфери в інтересах всього населення, особливо найбідніших його верств. Суспільству доведеться відмовитися від споживацького ставлення до природи і все більше займатися її відтворенням. Прогрес в "зеленій" економіці перестане бути

просто функцією від видобутку мінеральної сировини завдяки замиканню регіональних виробничих циклів, тобто зменшується залежність господарювання від зовнішніх умов. Фактором першорядної важливості стає регіональна інноваційна активність, яка гарантує екологічну безпеку нововведень. Наукові організації та ділові кола повинні орієнтуватися на пошук всіляких резервів, заміщаючи фізичну енергію знаннями. Фінансова політика держави покликана за допомогою ціноутворення, оподаткування та інших механізмів забезпечити впровадження і розповсюдження “зелених” інновацій у процесах регіонального розвитку.

За умови тлумачення поняття “сталий еколого-економічний розвиток регіону” як “розвиток, збалансований відносно вісі реалізації поточних і майбутніх матеріальних та духовних потреб людської регіональної спільноти”, інакше кажучи — “реалізації людської сутності”, постає завдання пошуку механізмів, які спроможні забезпечити кореляцію кількох динамік: 1) існуючої, реальної динаміки еколого-економічного середовища регіону; 2) оптимальну зміну його характеристик; 3) прогнозований стан еколого-економічного розвитку регіону. Отже, йдеться про формування інструментарію, що дасть можливість збалансувати динамічні характеристики кількох середовищ, які знаходяться у стані перманентного розвитку та системи яких знаходяться у стані взаємодії. Варто зазначити, що традиційне для характеристики/позначення взаємодії відкритих динамічних систем бачення взаємообміну між ними речовиною

та енергією має свої принципові властивості, які можливо описати як позитивний чи негативний для одного/кількох середовищ баланс. Зважаючи на те, що сучасний етап розвитку характеризується значним споживанням ресурсів/енергії із зовнішнього середовища і як своєрідний обмін між системами, система “людська спільнота та процеси її існування” “скидає накопичену ентропію” (М. Гумільов), спричиняючи забруднення довкілля.

На основі вказаного методологічного підходу можна звузити зазначене коло пошуків до вироблення анти-ентропійних механізмів та підходів до скорочення обсягів і зменшення темпів взаємообміну між системами “довкілля – людство” (перший варіант) і концептуальну зміну характеру такого взаємообміну, за якої до системи “довкілля” потрапляли б речовини/енергія, що можуть бути нею використані для існування та розвитку (другий варіант).

Як переконливо свідчить проведений аналіз, вказаним вимогам повною мірою відповідає концептуальний підхід “зеленої” регіональної економіки”, основною функцією якої є забезпечення такого специфічного балансу ряду динамічних систем та процесів, що відбуваються у регіоні, і є визначальними для існування людності, який прийнято характеризувати як “сталий еколого-економічний розвиток регіону”.

Для успішного просування концепції “зеленої” економіки в Україні необхідний пошук інструментів переходу до неї в межах конкретного регіону. Формування нового шляху розвитку України можливе лише за

участі всіх регіонів держави шляхом консолідації їх зусиль. Одним із шляхів реалізації моделі консолідованого “зеленого” територіального розвитку вбачається активізація процесів співробітництва, витлумаченого значно ширше, ніж співробітництво територіальних громад, — суб’єктами якого мають виступати більш потужні утворення, які на сьогодні існують у формі адміністративних районів.

Перспективи подальших наукових досліджень пов’язані з вивченням теоретико-методологічних основ і розробкою практичних рекомендацій щодо стимулювання сталого еколого-економічного розвитку регіону.

Висновки. У результаті проведеного дослідження *обґрунтовано* функціональну роль “зеленої” економіки на сучасному етапі регіонального розвитку як механізму, що спроможний забезпечити реалізацію переходу до моделі сталого еколого-економічного розвитку територій шляхом збалансування різних динамік ряду середовищ регіону; *встановлено*, що істотними рисами “зеленої” економіки, які спроможні забезпечити виконання нею вказаної функції механізму державного управління сталим розвитком регіону, є: ефективне використання природних ресурсів, збереження та збільшення природного капіталу, зменшення забруднення, низькі вуглецеві викиди, запобігання втратам екосистемних послуг і біорізноманіття, зростання доходів і зайнятості. *Уточнено*, що “зелена” економіка передбачає підвищення цінності природних благ і послуг, енергоефективність, орієнтацію на соціальні потреби населення. Нова модель регіональної економіки

надаватиме великі можливості для раціонального споживання енергетичних, земельних, лісових, водних ресурсів, при цьому буде підвищуватись добробут і якість життя населення. *Доведено*, що суб’єктами ініціювання та здійснення переходу від техногенного економічного розвитку до нового “зеленого” курсу мають виступати регіони, оскільки володіють певною самостійністю та ініціативністю в забезпеченні регіональної еколого-економічної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року” від 6 серпня 2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
2. *Доповідь* ЮНЕП “Назустріч “зеленій економіці”: шляхи до сталого розвитку та викорінення бідності”, 2011. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/ger/GER_synthesis_ru.pdf
3. *Балуєва О. В.* Методологія управління сталим розвитком міста на еколого-економічних засадах : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.06 / Балуєва Ольга Володимирівна; ДВНЗ “Нац. гірн. університет”. — Дніпропетровськ, 2014. — 36 с.
4. *Буркинський Б. В.* “Зелена” економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні : монографія / Б. В. Буркинський, Т. П. Галушкіна, В. Є. Реутов ; Ін-т проблем ринку та

- екон.-еколог. дослідж. НАН України. — Одеса : Підприємство Фенікс, 2011. — 348 с.
5. *Потапенко В. Г.* Трансформація системи природокористування України на засадах “зеленої” економіки: теорія, методологія, практика : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.06 / В. Г. Потапенко; Сум. держ. ун-т. — Суми, 2014. — 39 с.
 6. *Pearce D. W., Markandya A., and Barbier E.* 1989 Blueprint for a green economy. London, Earthscan.
 7. *Schmalensee R.* (Nov. 2012) From “Green Growth” to sound policies: An overview. The journal of the Energy Economics, V. 34. Issue S1, p. 2–6, Retrieved from http://cepr.mit.edu/files/papers/Reprint_247_WC.pdf
 8. *Бобылев С. Н., Захаров В. М.* “Зеленая” экономика и модернизация. Эколого-экономические основы устойчивого развития // Бюл. ЦЭПР “На пути к устойчивому развитию”. — 2012. — № 60. — 90 с.
 9. *Екосередовище і сучасність : у 8 т. / С. І. Дорогунцов, М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, П. П. Пастушенко.* — Київ: Кондор, 2007. — Т. 6: Екосередовище та євроінтеграційні процеси. — 622 с.
 10. *Яцков А. В.* Теоретико-організаційні основи екологізації регіонального розвитку (на прикладі Одеської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05 / Яцков Анастолій Володимирович; Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. — Одеса, 2013. — 20 с.
 11. *Ткаченко А. А.* “Зеленая” экономика и ее будущее // Экономика. Налоги. Право. — 2014. — № 6. — С. 26–31.
 12. *European Environment Agency* (2013). Towards a green economy in Europe. EU environmental policy targets and objectives 2010–2050. Copenhagen., Retrieved from <http://www.eea.europa.eu/publications/towards-a-green-economy-in-europe>
 13. *Доповідь Європейського агентства з навколишнього середовища “Оцінка оцінок навколишнього середовища Європи”.* Копенгаген. 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eea.europa.eu/themes/regions/pan-european/europes-environment-an-assessment>
 14. *Steiner A.* (2015, April 20). The world is finally producing renewable energy at an industrial scale. Theguardian, Retrieved from <https://www.theguardian.com/vital-signs/2015/apr/20/renewable-energy-global-trends-solar-power>
 15. *Порфирьев Б. Н.* “Зеленая” экономика: новые тенденции и направления развития мирового хозяйства // Научные труды: Институт народнохозяйственного прогнозирования РАН. — 2012. — Т. 10. — С. 9–33.
 16. *Игнатьева А. А.* “Зеленая” экономика: практический вектор устойчивого развития или политический компромисс? — М.: МНЭПУ. — 292 с.